

Kas ir Eiropas zaļais kurss?

Zaļajā kursā ir izskaidrotas iniciatīvas, ar kurām Komisija pakāpeniski iepazīstinās dažos tuvākajos gados. Ar dažām no tām mēs tikām iepazīstināti jau 2020. gada sākumā.

- Priekšlikums izveidot Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu. Taisnīgas pārkārtošanās fonds tiks ietverts nākamajā daudzgadu finanšu shēmā.
- Komisijas priekšlikums ir piešķirt juridisku spēku mērķim sasniegt klimata neitralitāti līdz 2050. gadam (“klimata likums”), kas virzīs ES pa neatgriezenisku ceļu uz klimata neitralitāti.
- Paziņojums, kurā izklāstīts Komisijas viedoklis par to, kas Savienībai būtu jādara, lai aizsargātu un veicinātu savu bioloģisko daudzveidību vietējā un starptautiskā mērogā pirms svarīgas ANO Konvencijas par bioloģisko daudzveidību pušu starptautiskās konferences Kuņminā (Ķīnā) 2020. gada novembrī.
- Rīcības plāns, lai veicinātu pilnīgākas aprites ekonomiku, kas pievērsīsies ilgtspējīgākiem produktiem un papildinās jauno rūpniecības politikas stratēģiju.

Ar Paziņojumu par zaļo kursu tiks uzsākts arī analītiskais darbs, kas tiks izmantots par pamatu daudzām turpmākajām iniciatīvām, skarot lielāko daļu ekonomikas nozaru. Tās tiks piedāvātas pakāpeniski, un daudzas no tām būs jāizstrādā un jāiesniedz kopā, jo starp tām pastāv cieša saikne. Svarīgākās no tām ir:

- priekšlikumi pārskatīt Savienības siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas 2030. gada mērķus, gatavojoties ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām pušu konferencei 2020. gada novembrī;
- priekšlikumi nepieciešamības gadījumā pārskatīt ES elektroenerģijas nozares un rūpniecisko iekārtu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu, iespējams, paplašināt Eiropas emisiju tirdzniecību ar autotransporta, kuģniecības un ēku emisijām, kā arī pārskatīt dalībvalstu mērķus attiecībā uz nozarēm ārpus Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas;
- tīras un viedas mobilitātes stratēģija, kas pati paziņos par virkni darbību, kuru mērķis ir samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju

no sauszemes, ūdens un gaisa transporta. Tā ietvers darbības attiecībā uz tīrāku degvielu, elektrouzlādes infrastruktūru, nodokļiem, maksu par ceļu izmantošanu un dzelzceļa kravu pārvadājumu veicināšanu. Stratēģija ir ieplānota 2020. gada otrajā ceturksnī.

- Ķīmisko vielu izraisīto problēmu risināšanas stratēģija ir paredzēta 2020. gada otrajā pusgadā. Kopā ar citām iniciatīvām, kas saistītas ar gaisa un ūdens piesārņojumu, tā palīdzēs realizēt "nulles piesārņojuma plānu, kas ietverts Komisijas priekšsēdētājas fon der Leienas politiskajās pamatnostādnēs.
- Stratēģija "no saimniecības līdz galdam", lai uzlabotu pārtikas ražošanas un izplatīšanas sistēmas ilgtspējību. Pēc Komisijas paziņojuma 2020. gada sākumā ir paredzēta plaša mēroga apspriešana, un pēc tam visā amata pilnvaru termiņā tiks veiktas konkrētas darbības.
- Stratēģijas un pasākumi, lai mobilizētu ilgtspējīgus valsts un privātos ieguldījumus videi nekaitīgākas ekonomikas veidošanā.

Kuras ekonomikas nozares ir iesaistītas Eiropas zaļajā kursā?

Tiks iesaistītas visas ekonomikas nozares. Dažas nozares, piemēram, transports, ēkas, lauksaimniecība un enerģijas ražošana, rada ievērojamu daļu siltumnīcefekta gāzu emisiju. Citām nozarēm, piemēram, finansēm, būs nozīme privātā kapitāla novirzīšanā ilgtspējīgākos ieguldījumos.

Kā tiks finansēts Eiropas zaļais kurss?

Lai sasniegtu Eiropas zaļā kursa mērķus, būs nepieciešami ievērojami papildu ieguldījumi. Komisija ir aprēķinājusi, ka pašreizējo 2030. gada klimata un enerģētikas mērķu sasniegšanai **katru gadu būs nepieciešams papildu ieguldījums 260 miljardu eiro apmērā, kas ir aptuveni 1,5% no 2018. gada ES IKP**. Gan valsts, gan arī privātajam sektoram būs jāuztur šīs investīciju plūsmas daudzu gadu garumā.

Komisija 2020. gada sākumā iepazīstinās ar ilgtspējīgas Eiropas investīciju plānu, lai palīdzētu atrisināt finansējuma trūkumu. Tajā tiks apvienots speciālais finansējums ilgtspējīgu ieguldījumu atbalstam un priekšlikumi uzlabota tiesiskā regulējuma izstrādei. Tajā pašā laikā

būs svarīgi veidot ilgtspējīgu projektu plānojumu, izmantojot tehnisko atbalstu un konsultatīvus pakalpojumus, lai sniegtu palīdzību projektu virzītājiem. ES budžets (kopā ar apņemšanās sasniegt 25%, kas paredzēti klimata pasākumiem) un Eiropas Investīciju bankas darbības kopā ar valstu finansējuma avotiem atbalstīs ilgtspējīgas Eiropas investīciju plānu.

Privātais sektors tiks pamudināts veikt savu ieguldījumu pārkārtošanās uz zaļo ekonomiku finansēšanā. Lai novirzītu finanšu un kapitāla plūsmas uz videi draudzīgām investīcijām, ir nepieciešami ilgtermiņa signāli. Komisija 2020. gada trešajā ceturksnī iepazīstināja ar zaļās finansēšanas stratēģiju, kas koncentrēsies uz vairākām darbībām, lai veicinātu un mobilizētu ilgtspējīgu privāto finansējumu.

Kad tiks uzsākta Zaļā kursa paziņojumā ietvertās konkrētās politikas īstenošana?

Zaļā kursa paziņojumam pievienotajā "ceļvedī" ir norādīti orientējoši termiņi, kad Komisija iepazīstinās ar svarīgākajām iniciatīvām. Komisijas pirmajā darba programmā tiks sniegta sīkāka informācija par darbībām 2020. gadā. Citi pasākumi tiks izstrādāti pašreizējās Komisijas darbības laikā, un tie tiks iekļauti arī turpmākajās programmās.

Kā nodrošināt, ka pārkārtošanās uz zaļo ekonomiku būs sociāli taisnīga, neatstājot nevienu malā?

2020. gada sākumā Komisija nāks klajā ar Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu, kura mērķis ir veicināt 100 miljardu eiro ieguldīšanu reģionos, kurus nākamajā daudzgadu finanšu shēmas periodā visvairāk skars ar klimata pārmaiņām saistītās pārkārtošanās ekonomiskās un sociālās problēmas. Tajā tiks izmantoti un apvienoti dažādi finansējuma avoti: ES budžets, valstu budžeti, veicot līdzfinansējumu, EIB un privāto līdzekļu ieguldīšanas stimulēšana. Mehānismā tiks ietverts īpašs Taisnīgas pārkārtošanās fonds, kas tiks īstenots kohēzijas politikas ietvaros, un tas tiks papildināts ar pielāgotu tehnisko palīdzību un regulatīvo elastību, kas nepieciešama reģioniem, lai nodrošinātu sekmīgu pārkārtošanos.

Mehānisma mērķis ir atbalstīt reģionus, kurus visvairāk skar pārkārtošanās uz klimatneitrālu ekonomiku. Tie ir reģioni, kas ir ļoti atkarīgi no izrakteņu kurināmā vai no oglekļietilpīgiem procesiem. Mehānisma mērķis ir aizsargāt iedzīvotājus, pārkvalificēt darbiniekus un palīdzēt attīstīt klimatneitrālu ekonomisko darbību.

Mūsu darbs ar attiecīgajām dalībvalstīm un reģioniem būs galvenā mehānisma sastāvdaļa. Tiks izstrādāti pārejas plāni, lai nodrošinātu, ka mehānisms koncentrē atbalstu uz pareizajām problēmām, un vietējās kopienas pilnībā uzņemas atbildību par šo procesu. Bet taisnīga pārkārtošanās prasīs lielākas pūles, iesaistot visu mūsu politikas un līdzekļu spektru.

Kā Zaļais kurss uzlabos mūsu iedzīvotāju veselību un dzīves kvalitāti?

Eiropas Zaļais kurss ietver specifiskas darbības, kas tieši uzlabos sabiedrības veselību un labklājību. Pirmās no tām ir darbības gaisa un ūdens piesārņojuma un bīstamo ķīmisko vielu radītā piesārņojuma novēršana. Tās tieši ietekmē cilvēku veselību.

Gaisa piesārņojuma dēļ joprojām katru gadu priekšlaicīgi mirst vairāk nekā 400 000 cilvēku, jo daudzu pilsētu teritorijās tiek pārkāpti saskaņotie ES gaisa kvalitātes standarti. Ūdens piesārņošana ir plaši izplatīta problēma visā Eiropā, jo daudzās vietās joprojām ir augsta kaitīgo ķīmisko vielu un barības vielu koncentrācija. Tā kā **ES ir 3 miljoni potenciāli piesārņotu vietu, joprojām pastāv augsnes piesārņojuma radītie draudi cilvēku veselībai**. Bīstamo ķīmisko vielu vai ķīmisko vielu kombinācijas iedarbība joprojām ir viens no galvenajiem faktoriem cilvēku veselības problēmu, piemēram, vēža, reproduktīvo slimību vai elpceļu sensibilizācijas, kā arī vides degradācijas (piemēram, kukaiņu un putnu populācijas samazināšanās) pamatā. Tas rada ievērojamus izdevumus par veselības aprūpi, piesārņojuma mazināšanas darbiem, zaudētām darba dienām, ēku bojājumiem un ražas zudumu lauksaimniekiem.

Iniciatīvas, kas saistītas ar bioloģiskās daudzveidības mazināšanās apturēšanu dos arī netiešus ieguvumus, uzlabojot dabu, atjaunojot ekosistēmas, stādot kokus, aizsargājot ar oglekli bagātas ekosistēmas, piemēram, kūdras purvus.

Darbības lauku saimniecību līmenī, lai samazinātu pesticīdu daudzumu un riskus, dos tiešu labumu sabiedrībai, samazinot potenciāli bīstamo ķīmisko vielu iedarbību. Turklāt Eiropas Zaļajā kursā tiek uzsvērts, cik svarīgi ir pastiprināt centienus pielāgoties klimata pārmaiņu ietekmei. Šādas darbības mazinās plūdu vai sausuma radīto ietekmi un uzlabos apbūvētās un dabiskās vides kvalitāti, ja to veiks, izmantojot “zaļo infrastruktūru” un uz dabu balstītus risinājumus.

Kā Zaļais kurss nodrošinās mūsu vides un okeānu aizsardzību?

Veselība un vides kvalitāte ir pakļauta riskam dažādos veidos. Apdraudējuma apmērs un pašreizējā ietekme ir būtiska, un, lai novērstu dažus no tiem, ir jāveic steidzamas darbības. Svarīgākās no tām ir klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības mazināšanās, resursu izmantošana un gaisa, ūdens un ķīmiskā piesārņošana.

Klimata pārmaiņas cita starpā ir saistītas ar mežu ugunsgrēku, okeānu paskābināšanās, ledāju kušanas, bioloģiskās daudzveidības mazināšanās ietekmi uz vidi. ES rīcība kopā ar starptautiskajiem partneriem var palīdzēt tās ierobežot. **Eiropas Savienība ir apņēmusies samazināt emisijas par 20% līdz 2020. gadam un par 40% līdz 2030. gadam, salīdzinot ar 1990. gada emisijām.** ES bija pirmā lielākā Konvencijas puse, kas savus 2030. gada mērķus iestrādāja normatīvajā aktā, un to papildināja arī enerģijas taupīšanas mērķis un atjaunojamās enerģijas īpatsvara mērķis, kā arī virkne normatīvo aktu, kas veicina siltumnīcefekta gāzu emisijas mazināšanos. Tomēr emisiju samazināšanas politikas intensitāti pasaulē ir nepieciešams trīskāršot, lai sasniegtu 2oC robežu, un pieckāršot, lai pielāgotos 1,5 oC robežai. Klimata pārmaiņu starpvaldību padome (IPCC) ir paziņojusi, ka panākot un saglabājot ogļskābās gāzes nulles emisiju un samazinot pārējo siltumnīcefekta gāzu infrasarkano atstarojumu, būs vajadzīgi vairāki gadu desmiti, lai apturētu antropogēno globālo sasilšanu.

Pastāv zinātniski pierādījumi, ka bioloģiskā daudzveidība un ar to saistītie ekosistēmu pakalpojumi strauji pasliktinās un, ka zemes degradācija un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās pēdējās desmitgadēs ir ievērojami paātrinājusies. Starptautiskās Dabas aizsardzības savienības **Apdraudēto sugu sarkanais saraksts ir novērtējis vairāk nekā 105 700 sugu globālo aizsardzības statusu, un vairāk nekā 28 000 no tām draud izzušana: 40% abinieku, 25% zīdītāju, 34% skujkoku, 14% putnu 30% haizivju un raju, 33% rifu un koraļļu un 27% noteiktu vēžveidīgo.** Eiropas Zaļais kurss izsludina stratēģiju bioloģiskās daudzveidības mazināšanās apturēšanai gan ES, gan starptautiskā mērogā. Tas palīdzēs veidot Savienības nostāju Pušu konferencē Kuņminā (Ķīnā)

2020. gada rudenī attiecībā uz starptautiskajiem centieniem apturēt bioloģiskās daudzveidības mazināšanos.

Eiropas Zaļajā kursā tiek izskatīta arī nepieciešamība izmantot mazāk resursu un radīt mazāk atkritumu, piemēram, plastmasu, kas bieži nonāk pasaules jūrās un okeānos. Komisija iesniegs plānu, kā veicināt pilnīgākas aprites ekonomiku ES, kur runa ies arī par plastmasu. Rūpniecisko avotu radītā piesārņojuma un noteču samazināšana no lauksaimniecības zemes, kuru sastāvā ir barības vielu pārpalikumi, arī palīdzēs uzlabot ūdens kvalitāti, kā arī piekrastes reģionu kvalitāti.

Kādi būs patērētāju ieguvumi no Zaļā kursa?

Patērētāji gūs labumu no ilgtspējīgākiem produktiem, kas ir izstrādāti tā, lai būtu labojami, izturīgi, pārstrādājami un patērē mazāk enerģijas. Tas var palīdzēt samazināt viņu iegādāto produktu ar ekspluatāciju saistītās izmaksas. Papildu un precīzāka informācija patērētājiem arī ļaus viņiem pieņemt pamatotākus lēmumus un tādējādi veicinās pāreju uz tīrākiem produktiem un veselīgāku vidi.

Citas darbības ēku atjaunošanai un to enerģijas izmantošanas uzlabošanai var samazināt enerģijas patēriņu un rēķinus par enerģiju. Tas varētu palīdzēt 50 miljoniem mājsaimniecību, kuras skar problēmas ar siltuma saglabāšanu mājoklī.

Kā iedzīvotāji var iesaistīties Zaļā kursa īstenošanā?

Iedzīvotāji var iesaistīties vairākos veidos. Pirmkārt, Komisija parasti rīko plašas apspriedes par jaunajiem tiesību aktu priekšlikumiem, organizējot sabiedriskas apspriešanas internetā. Tās arvien vairāk tiek publicētas visās ES valodās un ir pieejamas visiem, izmantojot Komisijas vietni "Izsaki savu viedokli". Iedzīvotāju viedokļi ir īpaši gaidīti. Otrkārt, iedzīvotāji var sazināties arī ar savas valsts (un reģionālajām) iestādēm un saviem Eiropas Parlamenta delegātiem, kuri veiks sarunas par jauno Eiropas normatīvo aktu saturu. Treškārt, Komisija kopā ar priekšlikumu par klimata normatīvo aktu iepazīstinās arī ar "Klimata paktu". Tas tiks izstrādāts, lai sabiedrībai dotu iespēju paust savu viedokli par jaunu, ar Zaļo kursu saistītu politiku izstrādi. Tādējādi tiks nodrošināta arī vieta informācijas un pieredzes apmaiņai, lai cilvēki varētu mācīties no tā, ko citi ir paveikuši, veicinot Zaļā kursa mērķu sasniegšanu.

Ko uzņēmumi iegūs no Zaļā kursa?

Eiropas Zaļajā kursā plānotā pāreja ir uzņēmumu iespēja modernizēties un kļūt konkurētspējīgākiem. Ar daudzgadu finanšu shēmas ieguldījumu un inovāciju programmu atbalstu nozare tiks mudināta izstrādāt jaunas tirgū vadošas videi draudzīgas tehnoloģijas un ilgtspējīgus risinājumus. Eiropas Zaļais kurss (un tā turpmākās darbības) nosaka stratēģiju rūpniecības nozares nodrošināšanai ar paredzamību un normatīvo regulējumu, kas rada investīciju iespējas, nepieļauj balasta aktīvu rašanos un veicina inovācijas. Komisijas darbības, lai mobilizētu ilgtspējīgu privāto finansējumu, arī palīdzēs apmierināt nozares investīciju vajadzības. Turklāt pārejai uz pilnīgākas aprites ekonomiku un otrreizējo izejvielu tirgus pieaugšanai būtu jāsamazina rūpniecības atkarību no kritiski svarīgām izejvielām.

Kā tiks nodrošināts, lai Eiropas uzņēmumi nezaudētu savu konkurētspēju?

ES jau ir izstrādāti noteikumi, kas novērš „oglekļa emisiju pārvirzi”, t.i., saimnieciskās darbības un tās emisiju pārvietošanu no ES uz valstīm / reģioniem, kuros ir ieviesta mazāk vērienīga klimata politika. Šie noteikumi darbojas kā daļa no Eiropas emisiju tirdzniecības sistēmas un piešķir bezmaksas emisijas kvotas nozarēm, kurām draud oglekļa emisiju pārvirze risks. Turklāt attiecībā uz Zaļo kursu tika paziņots, ka Komisija izskatīs iespēju izmantot oglekļa ievērošanas mehānismu kā šādu bezmaksas kvotu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā alternatīvu. ES turpinās uzsvērt ilgtspējas nepieciešamību savos brīvās tirdzniecības nolīgumos un nesen ir iecēlušies atbilstības amatpersonu, lai novērtētu, vai Savienības starptautiskie partneri ievēro šādus noteikumus.

Vai ES spēs apturēt vides degradāciju visā pasaulē?

Savienība ir dalībvalsts daudzās starptautiskajās konvencijās, kas risina virkni ar vidi saistītus jautājumus. Virzība tiek panākta, sadarbojoties ar starptautiskajiem partneriem, lai atrastu pieņemamus risinājumus šī tiesiskā regulējuma ietvaros. Procesa pamatā ir sadarbība un uzticēšanās. ES aktīvi iesaistās zaļajā diplomātijā divpusējā līmenī un starptautiskos forumos, piemēram, G7 un G20, un ir tai ir visaptveroša ārējās darbības politika, lai atbalstītu ilgtspējīgu attīstību trešās valstīs.

Vai Zaļais kurss ir pietiekami vērienīgs, lai apturētu un pozitīvi ietekmētu klimata pārmaiņas?

Eiropas Zaļais kurss atbalsta ievērojamu Savienības mērķu palielināšanu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai. Tie atbilst zinātniskajiem novērojumiem par to, kā nepieļaut Zemes virsmas vidējās temperatūras palielināšanos, kas pārsniegtu 1,5 oC. Tomēr ES viena nevar novērst novēroto klimata pārmaiņu ietekmi. Tāpēc sadarbība ar trešajām valstīm ir ārkārtīgi svarīga. Turklāt ES var parādīt savu atbildību un apņemšanos, cenšoties pārliecināt citus pastiprināt savus centienus.

Ko Komisija dara, lai samazinātu savu oglekļa dioksīda pēdu?

Lai samazinātu ietekmi uz vidi un rādītu piemēru, Komisija kopš 2005. gada ir reģistrēta Vides pārvaldības un audita sistēmā (EMAS). Tagad šo sistēmu izmanto astoņas galvenās Komisijas darbības vietas Eiropā (4), kas atrodas septiņās dalībvalstīs. Tas nozīmē aptuveni 35 000 cilvēku un 1,6 miljonus kvadrātmetru.

Briselē, attiecībā uz kuru Komisijai ir ilgtermiņa pārbaudīti dati, rezultāti uz vienu iedzīvotāju laika posmā no 2005. līdz 2018. gadam parāda šādas izmaiņas:

- ēku enerģijas patēriņš ir samazināts par 65%, kas nozīmē kopējos ietaupījumus, kas pārsniedz 110 miljonus eiro;
- ēku oglekļa dioksīda emisija samazinājās par 87%;
- transportlīdzekļu parka CO₂ emisija (ražotāja specifikācijas) uz kilometru samazināta par 53%;
- ūdens patēriņš samazināts par 61%;
- papīra patēriņš samazināts par 71%;
- nebīstamie atkritumi samazināti par 28%.

Komisijas EMAS koordinācijas komiteja 2019. gadā pieņēma Globālās rīcības plānu, kurā iekļautas 227 jau uzsāktas vai jaunas darbības, cita starpā pievēršoties resursu (enerģijas, ūdens, papīra), oglekļa dioksīda emisiju, atkritumu un bioloģiskās daudzveidības jautājumiem.

Neskatoties uz šo iespaidīgo sniegumu, Komisija vēlas samazināt ietekmi uz vidi un rādīt piemēru. Tādējādi tā 2020. gadā iepazīstinās ar visaptverošas rīcības plānu, lai pati īstenotu Zaļajā kursā izklāstītos principus un ieteikumus ar mērķi līdz 2030. gadam sasniegtu klimatneitralitāti.

Ko iedzīvotāji un uzņēmumi var darīt, lai samazinātu savu oglekļa pēdu un nodrošinātu ilgtspējību?

Piemēram, iedzīvotāji un uzņēmumi ir informēti par savu patērēto enerģiju ēkās un automašīnās. Pastāv iespējas iegādāties vai izmantot energoefektīvākus produktus, ierīces un transportlīdzekļus un uzlabot energoefektivitāti, siltinot savas ēkas. Informācija jau ir pieejama, lai pieņemtu informētākus lēmumus. Tomēr, neskatoties uz iespējamo enerģijas ietaupījumu, daudzi iedzīvotāji un uzņēmumi neveic ieguldījumus, kaut arī viņi varētu ietaupīt līdzekļus.

Uzņēmumi var iesaistīties Vides vadības un audita sistēmā, lai uzlabotu savu sniegumu vides jomā, un viņi var izmantot Komisijas izstrādāto metodiku, lai noteiktu savas organizācijas ietekmi uz vidi.

Patērētāji un mājsaimniecības var labāk izmantot tiešsaistē un veikalos sniegto informāciju par preču (ledusskapji, saldētavas u.c.) un pasažieru automobiļu energoefektivitāti. Daudzas valsts iestādes un reģioni piedāvā finansiālus stimulus, lai uzlabotu māju energoefektivitāti, vai reklamē efektīvākus produktus un transportlīdzekļus.